

תיקוני עירובין

גליון שאלות הלכתיות

המתחדשות מידי שבוע בבדיקת העירובים השכונתיים

גליון מס' 135
סיון תשע"ז

מוקד העירוב השכונתי
בני ברק
054-84-83-320

הז"ל אומרים כי חייב אדם לומר בשבילי נברא העולם, כלומר גם מה שנברא בשביל אחרים, נברא לשמש אותי. אבל במגובית הזו, לא צריך הסברים למה זה בשבילי, היא בשבילנו ממש, שכאשר אנחנו נרצה לנסוע, זה כבר יהיה מסודר. הסכומים הם גדולים, אבל לא מבקשים מאיתנו את כל הסכום, חלק קטן כפי יכלתנו, אבל אי אפשר שלא לתת כלום. כשנוסעים לנופש מוציאים מאות שקלים ואפילו אלפי שקלים, וכאן אם כל משפחה תתן מאתיים שקלים או מאה שקלים, נוכל בעז"ה להשלים את המלאכה.

רשימת הישובים והעלויות הנדרשות, לתיקון העירוב כהלכה

- 1) ישוב הרדי מגליון 133 – עלות ההשקעה 10,000 ש"ח. נתרם 1450
 - 2) ישוב הרדי מבוקש ביותר – עלות ההשקעה 3000+8600 ש"ח. נתרם 3000
 - 3) ישוב ח. מבוקש ביותר – עלות ההשקעה 5800 ש"ח. נתרם 1500
 - 4) ישוב ח. מאות משפחות בשנה – עלות ההשקעה 4400 ש"ח. נתרם 2000
 - 5) ישוב ב. מאות משפחות בשנה – עלות ההשקעה 9200 ש"ח.
- ניתן לתרום בעמדות ההתרמה של "קהילות" או "גדרים פלוס"
בהיפוש "מוקד העירוב" עבור מגובית "חובת השעה"

דין רשות הרבים בעירובים שכונתיים, ומעלת העירובים הפרטיים

במקביל לתיקון הישובים, המשכנו בשבוע האחרון גם בתיקון העירובים השכונתיים. במסגרת זו עשו העובדים שיפוץ בעירוב מהודר, הכולל כמה בנינים ובית כנסת, שאין בהם חשש של רשות הרבים. כידוע הרבה מאוד מהעירובים השכונתיים, נתקלים בחוסר פתרון לדין

צורת הפתח החדשה לעירוב פרטי מהודר

רשות הרבים דאורייתא, משום שכל רחוב שיש לו דין "רשות הרבים", אי אפשר לעשות לו עירוב בצורות הפתח [עמודים וחומים], אלא רק ע"י שערים הנעלים בלילה (שו"ע סי' ש"ד ס"ב), וכיום כמעט בשום מקום לא שייך לנעול את הכביש בלילה מסיבה חוקית, [מלבד ההוצאות הכרוכות בענין], וממילא אין אפשרות לעשות עירוב לרחוב שהוא רשות הרבים. וכיון שכמעט כל הרחובות בזמננו מפולשים ורחבים ט"ז אמה, הרי יש להם

דין רשות הרבים, והעירוב שעושים אינו מועיל. וכבר עמד על כך במשנ"ב (סי' שמ"ה ס"ק כ"ג, ושם סק"ח) וכתב שהעולם סומך על הדעה הנשנה בשו"ע (סי' שמ"ה ס"ז) שאין דין "רשות הרבים" אלא ברחוב שעוברים בו ישישים ריבוא בני אדם, ולפ"ז סתם רחוב, אפילו רחוב ראשי מאוד, אין לו דין רשות הרבים, ואפשר לעשות לו עירוב ע"י צורות הפתח כנהוג. אבל המשנ"ב האריך שתנאי זה תלוי במחלוקת ראשונים גדולה, וכיון שמדובר בענין של איסור דאורייתא, של טלטול ברשות הרבים, על כן אין למחות ביד העולם שנהגו להקל, ובעל נפש יחמיר לעצמו. לכן גם בתוך העירובים השכונתיים, יש הרבה עירובים שתלויים במחלוקת זו, ורבים נהרים שלא לטלטל בהם.

לכן במקומות קטנים שאין בהם רחוב מפולש ט"ז אמה, יש ענין גדול לעשות עירוב פרטי נפרד ומהודר, ואם עושים אותו טוב, הוא מהודר מאוד, גם מצד שהפיקוח על המחיצות יותר טוב, וכן שהתושבים כולם יהיו שומרי שבת.

כמה מקילים לנשים יותר מלגברים

וזה הענין שיש מקילים לנשים לטלטל, יותר מאשר לגברים, למרות שבאמת אשה מצווה על שמירת שבת כמו איש, ובמקרה שיש בעיה בעירוב, הרי ברור שגם לאשה אסור לטלטל, אבל כאשר העירוב נעשה כהלכה עם פיקוח מוסמך, רק יש את הנושא של הרחובות שהם במחלוקת של רה"ו, בזה הורו הרבנים שאפשר להקל לאשה, כיון שמעיקר הדין ע"פ הלכה אפשר להקל, והנשים נמצאות במצב של שעת הצורך שלא יארו ע"י ילדיהן בתוך הבית כל השבת, לכן יש להקל. משא"כ גברים שאינם זקוקים כ"כ לטלטל, וגם הם לומדים ויודעים על השאלה ההלכתית ומבינים כמה ראוי להחמיר, נוהרים ונמנעים מלטלטל גם בעירובים השכונתיים.

אך כאמור זה דוקא במקום שהעירוב מתוקן כהלכה, משא"כ בישושים ובעירובים כלליים שיש עוד בעיות קשות בעירובים, שגם אם לא נקרע שום חוט, יש עוד כמה דברים שכשרותם מופקעת מאוד, ודאי שיש ללמד גם את הנשים שלא לטלטל במקומות כאלו.

ברכה למצטרפים לסייע לפעילות המתרחבת

גליון זה נפתח בהוקרה ובהודאה לכל האברכים היקרים, שהצטרפו לסייע ל"מוקד העירוב" ומקדישים מזמנם ליטול חלק בהעצמת הפעילות של המוקד ברחבי הארץ, לסייע בכמה נושאים שמתעכבים מחוסר אמצעים של עשייה, וכעת בס"ד מתחילים להרגיש את ההתקדמות ממשכה ומתרחבת. יישר כוחם של כל המסייעים, אשר זכות הרבים תלויה במעשיהם, והיה רצון שכל העוזרים והמסייעים, וכל מי שיצטרף לסייע, יזכו לשפע ברכה והצלחה בכל מעשי ידיהם, ויזכו לראות בנים ובני בנים עוסקים בתורה ובמצוות, בדקדוק ההלכה ובריאת שמים.

לאיזה ישוב אפשר לנסוע לשבת

בס"ד התקדמו והגענו למצב שרואים את הביקוש הגדול, של הציבור הנוהגים לנסוע לשבתות נופש, ומבררים היכן יש מקומות עם עירוב כשר. יש הרבה שמתקשרים אחרי שכבר החליטו להיכן יסעו, כבר שכרו את החדרים, ורק אח"כ נזכרו שצריכים לברר על העירוב. ואז בהרבה מקרים מתברר שנתקעו במקום בלי עירוב, או בעירוב בעייתי שאינו ראוי למשפחות אברכים. ולעומתם יש הרבה שכבר למדו לחשוב מראש על העירוב במקום, ומתקשרים מראש ושואלים לאיזה מקום לנסוע, באיזה מקום אפשר לומר לנו שמותר לטלטל, לפחות בשביל ילדים קטנים ונשים, האם במקום פלוני שרבים נוסעים אליו, מצב העירוב הוא לכתחילה. והתשובה היא לא, יש שם בעיה של עמודים עקומים וחומים מתנדנדים, שהמשנ"ב (סו"ס ש"ב) מביא בזה מחלוקת, והחזו"א (סי' ע"א סק"י) פוסל. והשואל מעצמו כבר יודע מקריאת הגליונות, ואומר זה לא ראוי בשביל משפחתי, אולי במקום אחר ביישוב פלוני המצב כן טוב, גם לשם נוסעים מאות משפחות. והתשובה היא לא, יש שם קרפף גדול יותר מכמה פעמים בית סאתיים, שכולו מלא קוצים וסלעים שאף אדם לא הולך בהם, והוראת מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל ושיבדלח"ט מרן הגר"נ קרלין שליט"א שדבר כזה פוסל את כל העירוב ואוסר לטלטל בו. וגם כאן השואל כבר מכיר את הבעיה שהעירובים הכללים מבליגים עליה, ובשביל משפחות אברכים זה לא בא בחשבון, אנחנו לא ניתן לטלטל במקום שהוא ספק למושנ"ב, ופסול לחזו"א, ולא במקום שמרן הגרי"ש"א אסר אותו. ואז השאלה נשאר ברקע של השיחה, אם כך לאיזה ישוב אפשר לנסוע לשבת?

השאלה באמת טובה ומתבקשת, מספר הישובים הכשרים לכתחילה ניתן לספור על יד אחת, ומה אפשר לעשות. בודאי עדיף יותר להישאר בשבת בבית, גם מלבד רשות העירוב, יש עוד דברים בעייתיים ביישובים שאדם לא נכשל בהם בביתו, יש לו חשמל של שבת, מקרר מסודר במצב שבת, מוגן מים כהלכה, הוא יודע היכן המוקצה שלא להיכשל בטלטולו, המאכלים בכשרות הטובה ולא צריך לקנות מה שיש ביישוב, בבית הכנסת יש מגין טוב ורציני, והאווירה של המשפחות שמסביב, ועוד. ובכל זאת אנשים מרגישים צורך לנסוע לשבת, ואפילו שאנו לא נדרבן את הענין, הם נוסעים, השאלה היא לאיפה נוסעים. אם אין מקומות כשרים, הרי רבים נוסעים ונכשלים ח"ו.

מגובית "חובת השעה" – עשיית עירובים כשרים

חובת השעה היא, לסדר כעת מקומות רבים שיהיו כשרים לציבור האברכים, כדי שהנופשים לא יבואו לידי מכשול בחילול שבת ח"ו. "מוקד העירוב" פועל כל הזמן להגיע להסדר עוד יישובים ברמה המהודרת, אך זה תהליך מרוכב שצריך גם תבואה והסכמה של האחראים במקום, וגם בסיוע כספי גדול. בנוסף להשקעה בעשיית התיקון עצמו עם כל הכרוך סביבו. בשבועות אלו בסיוע אברכים, חלה התקדמות עצומה, וכעת עובדים ביחד בארבעה ישובים מבוקשים ביותר בציבור החרדי, שבכל ישוב יש כל שנה מאות משפחות, ומשקיעים להגיע לרמה של עירוב שכונתי. ולצורך זה חייבים את השתתפות הציבור.

התקנת הדיים השכונת באחד הישובים

ניתן לתרום למגובית זו מכספי מעשר, משום שאין דבר שמחייב אותנו בסכום מסוים, אבל גם אם אין לנו כספי מעשר, ברור ופשוט שאנו צריכים לתרום למגובית הזו, כי היא בשבילנו, בשביל ילדינו!

מקומות שאין לה' ר, לעומת מקומות שאסורים מחמת רה"ר

יש להוסיף שיש עירובים שכונתיים שעשו פתרון גם לדין הזה של רשות הרבים, כגון בקרית ספר, ובשכונת רמות פולין בירושלים, שיש להם שער שנשאר סגור למועד כל השבת, שהוא מועיל מדין מחיצה שסוגרת את רה"ר. ויש עוד כמה שכונות בירושלים, שיש להם ג' מחיצות שסוגרות מג' רוחות ללא יציאה של רחוב [שרחבו ט"ו אמות], וג' מחיצות מועילות לתת דין רה"ר דאורייתא לכל הרחובות שבתוכן. בשכונות כאלו אין את דברי המשנ"ב שכתב שבעל נפש יחמיר, ואם כל שאר הדינים נעשים כהלכה ובפיקוח מוסמך, ניתן לטלטל באותן שכונות, [והנמנע מלטלטל, תבוא עליו ברכה, כי כסה"כ הפיקוח והתיקון מורכב וקשה מאוד].

ולעומת זאת יש מקומות יותר חמורים אפילו מרחוב ללא שערים, שגם לשיטות שצריך שישים ריבוא יש אסורים אותם, כגון עירוב שכולל כבישים בין עירוניים, שדעת הרמב"ן (המובא בבבאור הלכה סי' שמ"ה ס"ז) שנחשב שיש בהם שישים ריבוא, כיון שהם מסורים לכל העולם. וכיום יש גם ערים שיש בתוכם שישים ריבוא תושבים, ואז לא צריך שיעברו באותו רחוב שישים ריבוא, וכן דעת הריטב"א שגם עיר שהיא רוכלת העמים, שבצירוף הנכנסים אליה יש שישים ריבוא, ג"כ נעשים הרחובות שבה לרה"ר. ובכל העירובים המלולים הרחובות אלו, יש להזיח שלא לטלטל, וע"ז לא אמרו להקל לנשים.

לפעמים העירובים הפרטיים גרועים ביותר

אמנם יש להזיח שהיו הרבה מקומות שהעירוב הפרטי היה עשוי בצורה יותר גרועה מהעירוב השכונתי, מחמת שלא השקיעו בעשייה טובה ובפיקוח נכון, וקשרו קרשים לעמודים רעועים, והגיעו למצב שהלחי לא היה מתחת החוט והוא פסול, או שהיו פירצות בקרן זווית שאסורות.

במקום המדובר היו כמה תושבים שניסו לעשות לעצמם עירוב באמצעות דברים רעועים, ע"י קרשים וחומי ברזל, וממילא היו דברים שלא תמיד עמדו כהלכה. ומידי פעם היו מוסיפים עוד קרש, או אוזיקון נוסף לעמוד רעוע. וכעת אחד התושבים לקח על עצמו לעשות את כל העירוב בצורה חזקה ויציבה ע"י מוקד העירוב, כדי שיהיה מהודר ויציב, אבל בדברים שנעשו לפני כן היה מקום לדון.

אחד האברכים עשה בפתח הצר שני לחיים זה מול זה ללא חוט, ע"י שני קרשים נעוצים בחול [ללא שום חיבור נוסף], והתכוון שהם יתירו את החצר מדין "שני פסים" המבואר בשו"ע (סי' שס"ג ס"ב). אלא שיש בעיה לעשות שני פסים, משום שכתב המשנ"ב (סי' שס"ג ס"ל בבה"ל סוד"ה שצידו) שצריך שישגורם יהיו מכוונים זה מול זה בדיוק, לפחות לפי ראות העין. והחזו"א (סי' ע"ג סק"ט) כתב שצריך שיהיה מדויק גם במדידה מדויקת, והיינו שתחילת הקרש יתחיל בדיוק כנגד תחילת הקרש שמולו. ולא מועיל לענין זה לעשות קרש רחב, כי דין הסתימה הוא בתחילת הקרש בצד הפנימי של הפס. ולכן כתב החזו"א שהאפשרות לעשות שני פסים בצורה כשרה, זה רק ע"י שיעמיד את הפס באלכסון, שאז כל משהו ומשהו ממנו סותם עוד מתוך שטח הפתח, וכל משהו ומשהו הוא כתחילת פס, ואז בודאי שיש פס כנגד פס.

מחמת דין זה פעמים רבות אנו נתקלים בחצרות שעשו פסים שאי אפשר להכשירם, כיון שאינם אלכסונים כראוי, ולפעמים גם ניתן להבחין שאחד אינו מול השני, ואז אפילו בס"מ אחד, אינו כשר אף לדעת המשנ"ב. ויש לעורר על דין זה [ומלבד זה יש אסורים להשתמש בפסים, מפני המנהג המוזכר ברמ"א (סי' שס"ג סכ"ו), לפי הטעם שכתב המשנ"ב שם (סי' ק"א)].

עשיית שני פסים מסילקון באזור תיירות

בימי חודש ניסן היה הבודק של מוקד העירוב, במקום שמשמש לתיירות מחמת המבנים העתיקים שבו, וגרים שם הרבה משפחות חרדיות. אחד האברכים ניסה לעשות עירוב שכונתי, להפריד בינם לבין הדירות של הגויים והחילונים ולעשות עירוב חצרות כהלכה. אך הוא נתקל בקשיים גדולים מהגורמים הממשלתיים של התיירות, שלא נותנים להעמיד

פס ד' טפחים, מחמיקה על המדרגות

שם לחי, ואפילו צינור של מווגן, ולא היתה לו אפשרות לעשות צורות הפתח. בכל זאת הוא לא התייאש, וניסה באמצעים שלו לעשות עירוב כשר. היה מקום שהשתמש בדין של "פס ד' טפחים", הדין באופן שאם הוא סותם ובוטל ד' טפחים, שבצורה כזו מספיק מצד אחד. באותה סימטא היו מדרגות של דירה עם מעקה, שהם בולטות לרחוב ד' טפחים, והוא התכוון על המעקה שייחשב פס ד'.

חדש! ניתן לקבל (במנייל או בפקס) רשימה של מתחמים ברה"ב הארצי. שנבדמו שהם מופמים כהלכה ומותר לטלטל בתוכם לכתחילה

בחלק מהמקומות הוא השתמש בדין של "שני פסים", הוא בא בשעת לילה מאוחרת, ומרח קו דק של סיליקון על שני הקירות משני הצדדים של הסימטא, והשתדל מאוד שיהיו בדיוק זה מול זה. כמובן שקשה מאוד שפס כה דק יהיה מכוון בדיוק, אך הבעיה היתה יותר קשה, משום שהפס עצמו לא היה ישר אלא קצת מווגג, כיון שהאבנים בולטות ושוקעות [כדוגמת הקירות העתיקות], וא"כ לכאורה צריך שגם ה"פס" שכנגדו, יהיו מווגג באותה צורה, כדי שיהיה זה כנגד זה. וזה ודאי לא שייך לעשות. וצ"ע בזה.

קרש או חוט של עירוב ששוקע כלפי מטה, הדין והטעם

בהתקנת העירוב הפרטי הנ"ל, היה דין נוסף שאפשר ללמוד ממנו. במקום אחד שעמדה פרגולה של סוכה, עשו שני לחיים על הקירות, מכוונים תחת אחד הקרשים של הפרגולה, והתכוונו שהקרש ישמש למשקוף במקום חוט. אבל במשך הזמן הקרש נהרס, ומחמת כובד הסכך הוא התקפל ושקע, והאמצע שלו נוטה מאוד כלפי מטה, והבודק של המוקד עורר שיש בזה שאלה הלכתית הדורשת לתקן אותו. הנה בדין זה מצאנו לגבי חוט של עירוב ששוקע כלפי מטה, שהמשכנות יעקב (סימן קי"א) כתב כמה סיבות לפסול אותו, והמשנ"ב (בשער הציון סו"ס ש"ב ס"ק נ"ו) ציין לדבריו וכתב, עיין שם שכתב שאם החבל שנותנים על גבי הקנים נכפף למטה בעצונו, יש ליהרר לתקנו, ע"ש שהאר"ך בזה, עכ"ד. ובחזו"א (סי' ע"א סק"ג) כתב שצ"ע אם נחשב שהקנה על גביו של העמוד.

הטעם הירושלמי בהסרוך של חוט ששוקע, הוא מש"כ החזו"א שאם ראש החוט ישוב על העמוד, ואמצע החוט ששוקע, הרי הוא יורד למטה מראש העמוד והוא "מן הצד" של העמוד, וצוה"פ מן הצד פסולה.

הקרש שמעל הלחיים ששוקע, וחוט חדש מתחתו

והחיידוש בזה למרות שראש החוט נמצא מעל גביו, צריך שכל החוט ימצא מעל גובה ראשי העמודים. והנה מצד הטעם הזה, כאשר העמודים הם לחיים שגובהן נמוך הרבה מהחוט, הרי גם אם החוט ששוקע מעט, בכל זאת אינו מגיע לגובה הלחיים, ואינו נהיה מן הצד. [ואע"פ שכשרותם מתבססת על דין גוד אסיק (כלשון המשנ"ב סי' שס"ב ס"ק ס"ב), וא"כ רואים כאילו הלחי עולה עד מקום ראש החוט, ושוב נמצא שהחוט כביכול מן הצד לעמוד, ויהיה פסול גם כשיש לחיים. זה אינו, משום שהפסול של מן הצד הוא רק מהצד של העמוד הממשי, ולא מן הצד של דין הלכתית]. ולפי"ז במקרה הנ"ל שהקרש ששוקע כלפי מטה, והלחיים נמוכים ממנו, אין פסול של מן הצד.

אבל במשכנות יעקב כתב טעמים נוספים, ואחד מהם משום "פתחי שימאי", שאין דרך הפתחים שיהיה משקוף בצורה שוקעת, וזה פתח שומם והרום, וכן הורו הרבנים לחישוב טעם זה, [וכעין סברה זו מצאנו ברע"א בדין חוט מישופע, שחשש משום פתחי שימאי]. ולכן כאשר שקיעת החוט ניכרת בצורה בולטת לעין, יש בו חשש של פתחי שימאי, ודין זה שייך גם באופן שיש לחיים נמוכים מהחוט. וכן בקרש של הפרגולה שהוא ששוקע בצורה בולטת מאוד, יש בו דין זה.

[יש עוד פסול, שיש לומדים בדברי החזו"א (סי' ע"א ס"ק ג) שאם המשקוף ששוקע כלפי מטה, הוא כאילו עשוי פרקים פרקים, והוא פסול מפני שאין קו אחד מאוזן המחבר מצד לצד [כעין שיטת הראשונים בכיפה]. ודין זה ג"כ שייך באופן שיש לחיים, וגם בקרש הנ"ל. [ואמנם בקרש כזה רחב, יש מקרים שלמרות שהוא ששוקע, ניתן למצוא בתוכו שיש קו אחד מצד לצד. אבל במקרה זה הקרש ששוקע יותר מעובי הקרש, ואין בתוכו קו ישר מצד לצד. ואכמ"ל].

מחמת דין זה, אמר הבודק של מוקד העירוב לאברך שגור במקום, שצריך לעשות פתרון אחר להכשיר את צורת הפתח הזה, והפתרון הוא ע"י שיוסיפו חוט מתוח וכשר שיעבור מתחת הקרש בצורה ישרה. אלא שהוא הוסיף, מכיון שהלחיים דקות וצמודות לקיר, חייבים שהחוט יגיע ממש עד הקיר. כי בדרך הרגילה שמכניסים בורג עם לולאה, הרי גודל הלולאה לפחות שני ס"מ, ויוצא שהלחי יהיה תחת הלולאה, והחוט שיתחיל מקצה הלולאה, יהיה מחוץ ללחי. האברך ביקש לשלם עבור שהעובד של המוקד יעשה גם את הדבר הזה בפיקוח המוקד, כדי שיהיה כהלכה על הצד הטוב ביותר. וכך עשה העובד, הכניס את הלולאה עמוק, וגם מעך אותה, כדי שלא יהיה ספק שמא היא עוברת את עובי הלחי, והבודק הוסיף והשגיח שגם הקשר לא יבלוט הרבה, כדי שיהיה מהלחי חוט נקי מקשרים.

קורס ללימוד בדיקת מקום החוט – בירושלים

בשמחה רבה אנו קוראים לכל האחראים על עירובים, הבודקים והמתקנים, לבוא ולהשתתף בלימוד הבידיקה במכשיר המדידה "הבבוק", המראה את מקום החוט בצורה מדויקת, ונותן את האפשרות להעמיד את הלחיים בכשרות הראויה. שכידוע אין אפשרות לסמוך על מראה עין ללא מכשיר, וטעות בנושא זה יכולה לפסול את כל העירוב.

השיעור יתקיים בעו"ה ביום שני ט' תמוז, בשעה 9:15

בבניה"ד סדיגורא, רח' שמואל הנביא 79 ירושלים (ליד צומת בר איקן)

כיבוד קל במקום

לברורים בנושאי עירובין, וכן לתרומות וסיוע בהפצת הגליון:

מוקד העירוב השכונתי

קו מידע הלכת ומידע אקטואלי על נבולת העירובים השכונתיים

ניתן לקבל את העלון במייל כשר, לשלוח בקשה ל- A83320@GMAIL.COM